

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ POVSTANIE — IDEOVO-TEORETICKÝ A POLITICKÝ ODKAZ

LEV HANZEL, Katedra marxisticko-leninskej filozofie UK, Bratislava

XVI. zjazd KSČ poukázal na to, že dejiny KSČ „sú veľkým zápasom za tvorivé osvojenie ideí marxizmu-leninizmu v konkrétnych historických podmienkach našej krajiny“. [1, s. 6]

Aj vedecký rozbor dejín protifašistického, národnooslobodzovacieho zápasu našich národov, ktorý vyvrcholil Slovenským národným povstaním a Májovým povstaním českého ľudu, potvrdzuje tento poznatok G. Husáka.

Chceme sa pokúsiť o rozbor hlavných teoretických a politických koncepcií, z ktorých KSČ vychádzala, i tých, proti ktorým musela bojovať pri príprave a realizácii Slovenského národného povstania, ich genézy a vývoja, zmyslu a miesta v dejinách slovenského a českého národa, ich triednej podstaty a objektívnych cieľov.

Vychádzame pritom z názoru, že tieto poznatky predstavujú aj v súčasných ideovo-politických zápasoch dôležitú studnicu poučení.

Materialistická dialektická metóda, ktorá bola vždy nástrojom poznania konkrétnohistorickej situácie a určovania politickej línie KSČ, umožnila už v čase nástupu a prechodných „úspechov“ fašizmu predvídať budúci spoločenský vývoj.

Zatiaľ čo J. Tiso o vzniku tzv. slovenského štátu sebavedome a výstražne prehlasoval: ... nech „nemátoží v duši žiadneho Slováka nijaká obava, že toto novorodeniato bude po vojnovej víchrici zmetené, lebo sa z nej zrodilo“ [2], K. Gottwald ihneď po rozbití Československa poukázal presvedčivo na to, že okupované Československo sa nikdy „ne-
stane pre Hitlera spoľahlivým zázemím“. Pritom podčiarkol, že najväčšou posilou v ľudovom protifašistickom zápase bude „vedomie, že veľká, mocná, neporaziteľná krajina, Sovietsky zväz, krajina socializmu, krajina budúcnosti, je na jeho strane, na strane práva, pravdy a spravodlivosti“. [3, s. 41]

Mohol sa pritom oprieť o takú závažnú skutočnosť, že už 18. marca

1939 — teda 4 dni po hitlerovskej okupácii Československa — sovietska vláda oficiálne oznámila hitlerovskému Nemecku, že „nemôže uznať zaradenie Čiech do Nemeckej ríše, a v tej či onej forme ani Slovenska, za právoplatné a zodpovedajúce všeobecne uznávaným zásadám medzinárodného práva a spravodlivosti“. (3, s. 43)

Komunistická strana Slovenska, ktorá prešla do ilegality, venovala aj v obťažných podmienkach sústavnú pozornosť ideovej výchove členov, najmä mladých.

Preto vydávala napríklad v rokoch 1939—1940 periodikum *Boľševická zástava* (ktorú redigoval autor tohto článku pod menom Rudo Búrny) ako pomocný materiál pre školenie členov KSS. V prvom čísle som uverejnil obsiahlu štúdiu *Materialistické poňatie dejín*. V ďalších statiach, ktoré vysvetľujú význam *Manifestu komunistickej strany* na vtedajšie podmienky, som nastolil otázku: Čo je príkazom doby pre proletariát Slovenska? A odpoveď znie: Predovšetkým „boj proti vlastnej buržoázii a proti jej nemeckým protektorom“. Usilovať o to, aby „komunistická strana bola čo najužšie spätá s masami ľudu a viedla ho po správnej ceste“. (5)

J. Osoha analyzuje v ďalších číslach z týchto východných pozícií konkrétnu situáciu Slovenska za ľudáckej vlády a varuje, že politika najreakčnejšej časti slovenskej buržoázie „vedie slovenský národ vždy hlbšie a hlbšie do priepasti vojny“.

Svoje úvahy uzatvára konštatovaním, že boj za „slobodu slovenského národa musí byť ešte len vybojovaný“ a musia ho viesť komunisti, ktorí majú právo hovoriť v mene slovenského národa. (5)

Hlas ľudu, orgán ÚV KSS, poukazuje už v roku 1940 v tejto súvislosti na to, že „dozrieva chvíľa, v ktorej pomoc zo strany ZSSR a Červenej armády bude žiadať od nás mobilizovať všetky sily pokroku a slobody po boku Sovietskeho zväzu.“ Pokladá preto za hlavnú úlohu KSS vytváranie „principiálnej národnej jednoty“ prostredníctvom húževnatej „práce v podzemí“, keďže udalosti presvedčivo veštía, že sa „blížime k dejinnému prelomu“, ktorý priblíži možnosť „rozhodujúceho zápasu o nové, lepšie usporiadanie sveta“. (6)

Táto dôsledne marxisticko-leninská línia ilegálnej KSS vyústila v decembri 1943 do ustanovenia Slovenskej národnej rady, združujúcej ideové a politické smery, ktoré zotrvali aj po 6. októbri 1938 na zásadách demokracie a kládli odpor fašistickému zotročovaniu Slovenska. K tejto tzv. Vianočnej dohode došlo z iniciatívy V. ilegálneho ÚV KSS, ktorého členmi boli K. Šmidke, G. Husák a L. Novomeský.

Ako uvádza G. Husák, názov *Slovenská národná rada* navrhli komunisti pre jednotný orgán slovenského protifašistického a národnoslobodzovacieho boja nie náhodne. Chceli ním nadviazať na revolučné tradície štúrovského povstania r. 1848. Súčasne usilovali o to, aby pomenovanie vyjadrovalo reprezentatívny charakter národného orgánu, ktorého úlohou bolo viesť celý národ do „boja proti nacizmu a ktorý

mal vziať na seba zodpovednosť za osud slovenského ľudu v tomto boji a po ňom“. (7, s. 85)

V rokovaníach s nekomunistickými protiludáckymi skupinami o ustá-
novenie Slovenskej národnej rady a o jej program sa viedli zásadné
diskusie o otázkach aktivizácie domáceho odboja a jeho prechodu na
ozbrojený boj s fašizmom, ako aj o politických cieľoch odboja a riešení
zásadných otázok obnovenia ČSR.

Komunisti prebojovali po dlhých rokovaníach hlavné marxistické prin-
cípy, ktoré zabezpečili v konkrétnej situácii jednotné vedenie národno-
oslobodzovacieho boja a vyjadrili jeho ciele. V Dohode sa výslovne
konštatovalo: „Želáme si, aby národ slovenský a národ český ako naj-
príbuznejšie slovanské národy utvárali ďalšie svoje osudy v novej
Československej republike, spoločnom štáte Čechov a Slovákov, a to na
základe princípu rovný s rovným“. (8, s. 14)

Triedne stanovisko komunistov sa v Dohode odrážalo nielen v ná-
zore, že vnútorné usporiadanie ČSR má byť demokratické, ale tiež v po-
žiadavke preniesť myšlienku demokracie aj na pole hospodárske
a sociálne tak, aby rozdelenie národného dôchodku medzi všetko obyvateľ-
stvo bolo čo najrovnomernejšie a aby život každého občana bol
ľudsky dôstojný.

Závažným ustanovením Vianočnej dohody bolo konštatovanie, že
novozriadená ČSR sa bude v zahraničnopolitických otázkach opierať
o Sovietsky zväz, že v spolupráci s ním vidí záštitu slobodného života.
(7, s. 85—86)

*

Predpokladom realizácie programových cieľov Vianočnej dohody
SNR bolo získanie ľudových mäs do národnooslobodzovacieho zápasu.
Vďaka aktívnej činnosti organizácií Komunistickej strany Slovenska —
ktorá predstavovala jedinú organizovanú protifašistickú silu s maso-
vou základňou — pokračoval proces narastania ľudového odporu ne-
bývalým tempom.

Uskutočňoval sa po dvoch líníách. Predovšetkým prechádzali i vojaci
tzv. „rýchlej“ a „zaistovacej“ divízie, ktorú vyslali ľudácki prisluhovači
nacizmu do boja proti Červenej armáde hromadne na sovietsku stranu.
Stali sa organickou a najpočetnejšou zložkou vytvárajúceho sa českoslo-
venského armádneho zboru v ZSSR, pod vedením L. Svobodu.

Tak napríklad budúci príslušníci II. paradasantnej brigády — ktorí
prešli 30. októbra 1943 na stranu Červenej armády — prijali už 23. de-
cembra pred odchodom do výcvikového tábora v Jefremove *Prevolanie
k slovenskému národu a k slovenskej armáde*. Poukazovali na to, že
„vojna proti sovietskemu ľudu bola nášmu národu vnútená“ a predsta-
vuje „najväčší zločin spáchaný na slovenskom národe a jeho menom
na bratskom národe ruskom“.

Podčiarkujú, že bojujú za nové demokratické Slovensko, v ktorom bude rozhodovať vôľa ľudu. Usilujeme sa bratstvom zbraní „užiť bratstvo národov ČSR a ZSSR, ktoré nech trvá a prekvitá pre blaho a rozvoj pokolení, ktoré prídu po nás“. [9]

Programové princípy SNR si čoraz viac osvojovalo aj mohutne sa šíriace partizánske hnutie na Slovensku. Napríklad v periodiku *Jánošík*, ktoré vydávalo partizánske centrum na Kráľovej holi, sa v čísle z marca 1944 podčiarkuje marxisticko-leninská téza, že „bez slobody sociálnej niet slobody národnej a naopak, bez slobody národnej nemôže byť slobody sociálnej“. Poukazuje sa na to, že národnostná a sociálna nerovnosť podkopala Československo. Znásobenie týchto „chýb v tzv. samostatnom Slovensku nás postavilo do jednotného šiku proti nemu“. [9]

Aj v časopise *Slovenský partizán*, ktorý vydávala partizánska skupina A. Grznára v Klatovej Novej Vsi, sa zdôrazňovalo, že slovenský ľud nemá nič spoločného s niekoľkými dobrodruhmi, ktorí spojili svoj osud s hitlerovským Nemeckom. Je našou povinnosťou ukázať „tu doma svetovej verejnosti, že so zradou 14. marca nesúhlasíme, ako to ukázali naši chlapci vonku na fronte“. [10]

Ilegálny časopis *Pravda*, ktorý vychádzal v Liptovskej Porúbke, napísal v čísle z júla 1944, že nám „komunistom pripadá najvýznamnejšia úloha dejín: stať v čele všetkých utláčaných vrstiev pracujúceho a vojnu trpiaceho ľudu“.

A v ďalšom čísle sa konštatuje, že sme si vedomí toho, že bojujeme za sociálnu spravodlivosť pre pracujúce vrstvy. [10]

Revolučné princípy, ktoré sa podarilo členom V. ÚV KSS začleniť do programového vyhlásenia SNR, nezostali teda iba na papieri, ale stali sa organickou, stále živou náplňou a vedúcou myšlienkou národnooslobodzovacieho zápasu slovenského ľudu.

Vývoj medzinárodnopolitickej situácie, ktorá dokazovala čoraz presvedčivejšie rozhodujúcu úlohu Sovietskeho zväzu a jeho Červenej armády v boji za slobodu európskych národov, ale tiež vývin na Slovensku a v Čechách — kde sa stále širšie ľudové masy prikláňali k politickým cieľom komunistickej strany — ovplyvnili bezosporu rokovanie delegácie londýnskej vlády na čele s E. Benešom, ktorá pricestovala v decembri r. 1943 do Moskvy, aby dojednala a podpísala s predstaviteľmi Sovietskeho zväzu novú Zmluvu o priateľstve, vzájomnej pomoci a po vojnovnej spolupráci medzi ČSR a ZSSR.

Pri tejto príležitosti došlo tiež k niekoľkým rokovaniam E. Beneša s Kl. Gottwaldom a inými predstaviteľmi KSČ.

E. Beneš súhlasil — aj keď sa domnieval, že nie záväzne — s koncepciou KSČ o úlohách národných výborov ako formy zabezpečenia demokratickej vlády ľudu i o nevyhnutných hospodárskych a sociálnych zmenách v novej ČSR. Bolo tiež presadené chápanie Národného frontu a pôsobenie politických strán v jeho rámci. Napokon musel E. Beneš uznať neudržateľnosť pozície londýnskej vlády, ktorá zámerne brzdila

mobilizáciu domáceho odboja k aktívnej ozbrojenej činnosti. No v zásadnej otázke definitívneho riešenia otázky vzťahov Čechov a Slovákov na základe princípu „rovný s rovným“, nebol E. Beneš ani v danej situácii ešte ochotný ustúpiť.

Až vypuknutie, masová základňa a medzinárodné uznanie významu Slovenského národného povstania mali prívrženci tzv. čechoslovakizmu — základnej črty ideológie a politiky českej buržoázie — presvedčiť o neudržateľnosti tejto reakčnej koncepcie.

Klement Gottwald napísal o politike KSČ v národnooslobodzovacom zápase, že v ňom zápasíme s buržoáziou o dôveru nás. Súťažíme o to, kto bude vedieť lepšie viesť a spravovať národné veci. Poukázal na to, že komunisti majú všetky vyhliadky, aby obstáli a zvíťazili v tomto boji. (11, s. 22)

K naplneniu tohto cieľa prispelo podstatne Slovenské národné povstanie. Jeho podstatu vyjadril G. Husák, keď napísal, že „revolúcia má svoje zákony. Odstraňuje jeden režim a súčasne utvára nový. Ruší zákony a nariadenia a vydáva nové. Rozvracia policajný systém predošlého režimu a zavádza revolučný poriadok.“ (8, s. 23)

Priebeh a ideovopolitické zameranie, ale tiež odlišný a v niektorých otázkach až protirečivý postoj rôznych politických smerov združených v Slovenskej národnej rade k zásadným a kľúčovým otázkam, o ktoré sa bojovalo v SNP, možno najlepšie skúmať z povstaleckej tlače. Vychádzalo vcelku 6 denníkov. Bol to predovšetkým ústredný orgán KSS *Pravda* a *Nové slovo*, ktoré redigoval G. Husák. Vo Zvolene vychádzal *Hlas národa*, orgánom armády bol *Bojovník*. Za denník možno pokladať tiež letákové tlačivo *Útok*, ktorý vychádzal v Harmanci. Nekomunistické skupiny vydávali v Martine *Národné noviny*. Ústredným orgánom Demokratickej strany bol *Čas*, ktorý vychádzal od 17. septembra 1944.

V úvodníku prvého čísla *Pravdy* sformoval predseda KSS a SNR K. Šmidke základné úlohy a ciele SNP.

Hlavným cieľom Slovenského národného povstania je definitívne likvidovať za pomoci Červenej armády nacizmus a vládu jeho slovenských prisluhovačov a obnoviť ČSR na základe, ktorý dá „pracujúcemu človeku na Slovensku miesto, aké mu počtom a právom patrí“. „Náš socialistický svetonázor“, uzaviera K. Šmidke, „nám jasne určuje cesty, po ktorých zlepšenie pomerov pracujúceho ľudu sa má uberať.“ (10)

Ostrý zápas prebiehal už za SNP v otázke budúceho politického usporiadania obnovenej ČSR.

Dôležitú úlohu hralo chápanie významu, postavenia a úloh národných výborov. Veľa pozornosti venovalo tejto otázke *Nové slovo*, ktorého názov nebol zvolený náhodou. G. Husák ho zdôvodnil takto: posledné týždne zapísali nové slovo (!) do našej histórie, slovo povstania, revolúcie, politického prevratu. A to všetko z „vôle slovenského národa s vlastnými silami a umom, za vlastným národným cieľom“. (8, s. 19)

Chápanie národných výborov predstavovalo skutočne „nové slovo“

o budúcom usporiadaní ČSR. G. Husák podčiarkol, že keď hovoríme, že „jediným nositeľom politickej moci je ľud, myslíme to doslova“. V SNP prevzal slovenský ľud celú politickú moc do svojich rúk „cez národné výbory, cez Slovenskú národnú radu“. A jednoznačne podčiarkuje, že by sme sa stali „hrobármi ľudového revolučného elánu, hrobármi ľudovej demokracie, keby sme neprenechávali kompetenciu a rozhodovanie tým ľudovým orgánom, ktorým jedine patrí“. (8, s. 19 a 21)

*

V zápase o vytvorenie jednotného protifašistického frontu sa postupne od roku 1939 čoraz viac zblížovali stanoviská a politické postoje komunistov a rozhodujúcej časti sociálnych demokratov.

Už prvé vyhlásenie KSS za Slovenského národného povstania (2. 9. 1944) poukázalo na túto skutočnosť. Nie náhodou napísal D. Ertl — predstaviteľ Sociálnodemokratickej strany — do povstaleckej *Pravdy* (10. 9. 1944), že on a veľká väčšina súdruhov z jeho strany vidiac, aký význam má v dnešnej situácii jednotné robotnícke hnutie „reprezentované jednou stranou, rozhodli sa jednomyseľne na zjednotení s komunistickou stranou“. (7, s. 320)

Výsledkom týchto snáh bol historický Zjednocovací zjazd Komunistickej strany Slovenska a Sociálnodemokratickej strany v Banskej Bystrici dňa 17. septembra 1944.

Zjednotenie robotníckeho hnutia na zásadách marxizmu-leninizmu viedlo k prehĺbeniu jednoty robotníckej triedy a pracujúceho ľudu. Na tomto pevnom základe sa tiež zintenzívnili ozbrojený zápas za národnú a sociálnu slobodu.

Je poučné, že z iniciatívy E. Beneša požiadalo aj Zemské vedenie národnosocialistickej strany o zjednotenie s KSS. Ústredný výbor KSS však žiadosť odmietol s odôvodnením, že národnosocialistická strana nikdy nebola a ani nie je stranou robotníckej triedy, a ešte naviac sa na jeseň roku 1938 zjednotila s Hlinkovou ľudovou stranou a jej predstavitelia na Slovensku začali kolaborovať s fašizmom. Preto sa v zmysle nariadenia SNR o politických stranách jej obnovenie ako kolaborantskej organizácie vôbec nepovolí.

V Slovenskom národnom povstaní sa Komunistickej strane Slovenska podarilo definitívne poraziť dve zdanlivo protirečivé, ale obe v podstate reakčné koncepcie o štátoprávnom postavení slovenského národa. Predovšetkým bola frontálnym útokom odmietnutá ľudácko-fašistická koncepcia samostatného slovenského štátu v akejkolvek podobe. Avšak po ostrých konfrontáciách bola odmietnutá tiež teória a politika čechoslovakizmu, ktorá popierala samobytnosť slovenského národa. (8, s. 38)

Historický význam malo v tejto súvislosti vystúpenie českého komunistu J. Švermu — ktorý položil svoj život v SNP — v mene moskovského vedenia KSČ na zasadnutí SNR 3. októbra 1944. Poukázal na to,

že medzi všetkými komunistickými činiteľmi je jasné, že obnovené Československo musí zásadne novým spôsobom rozriešiť závažné vnútropolitické otázky. Ide predovšetkým o „pomer dvoch najdôležitejších národov, Čechov a Slovákov“. Ide v tejto súvislosti o otázky „československej jednoty a uznanie slovenského národa ako samostatného slovenského národa“. [12]

Na druhej strane predstavitelia Demokratickej strany v tejto i iných otázkach prebojovali v podstate obnovenie Československa v predvojnovovej forme.

Už v prvom čísle denníka *Čas* [17. 9. 1944] vytýčila Demokratická strana svoje programové ciele. Usiluje sa podľa nich o budovanie obnoveného Československa na „základe kresťanskom, na zásadách vzájomnej tolerancie cirkví a ich príslušníkov“. Išlo jasne o snahu získať pre svoje ciele príslušníkov HSĽS. V hospodárskom živote „stojíme“ — píše sa v prehlásení doslovne — „na zásade súkromného vlastníctva“, lebo ono je „hýbdlom ľudského snaženia pre tvorenie hodnôt“.

V druhom čísle novín sa tieto reakčné tézy rozvíjajú ešte polemickjšie. Demokratická strana nie je vraj ničím iným, než aké meno nosí na svojom štíte. Tak ako sa vraj „komunistická strana opiera o Marxa, opiera sa Demokratická strana o myšlienkový svet T. G. Masaryka“. Pritom sa výstražne dodáva, že len „nech sa niekto opováži tvrdiť, že Masaryk bol reakcionár“. [10]

Obojaké stanovisko zastávala Demokratická strana aj v otázke zahraničnopolitickej orientácie budúceho Československa. Prikláňala sa k názorom E. Beneša, ktorý výslovne napísal, že „pre nás problém obšiahnutý v otázke: Západ či Východ je vedome a jasne zodpovedaný: Západ a Východ“. [13, s. 425] Uplatňovala teda koncepciu akéhosi „mostu“ vo vzťahoch medzi Východom a Západom. Pritom v skutočnosti vyčkávala — ako to ukázal jej povojnový postoj — či ďalší medzinárodnopolitický a domáci vývoj neumožní jednoznačnú orientáciu na Západ.

Tieto zámery a nádeje, ako je známe, nevyšli. Historický vývoj potvrdil správnosť politiky KSS, jej úzku spätosť so záujmami širokých ľudových mas.

*

Slovenské národné povstanie patrí k „najmohutnejším protifašistickým akciám v Európe a k najslávnejším kapitolám našich národných dejín“. Rozhodujúci význam pre budúci vývin a spoločenské usporiadanie Československa mala skutočnosť, že „jeho rozhodujúcou silou bola Komunistická strana Slovenska, k popredným predstaviteľom ktorej patrili súdruh G. Husák“. [14]

Slovenské národné povstanie sa vysporiadalo nielen s nadvládou nemeckého fašizmu na Slovensku, ale aj s ľudáckym buržoáznym na-

cionalizmom, s jeho klérofašistickou ideológiou, ktorá podlým spôsobom zneužívala náboženské cítenie časti slovenského ľudu. Položilo základ pre prekonanie vplyvu náboženského tmárstva a fanatizmu, ktoré rozsievala slovenská „farárska republika“. Nariadením SNR o poštátnení školstva sa vyslovilo za demokratizáciu školstva a výchovy, za sprístupnenie vzdelania ľudovým masám, za novú ľudovú kultúrnu politiku na základe vedeckého svetonázoru, bratského spolužitia s českým národom, v úcte k národným tradíciám.

Vedecká metóda riešenia národných a sociálnych problémov, ktorú uplatňovala Komunistická strana, sa stala trvalou súčasťou vedeckých tradícií spoločenských vied. Komunistická strana Slovenska — v úplnej zhode s vedením KSČ — vypracovala a prebojovala na základe vedeckej teórie marxizmu-leninizmu špecifickú cestu národnooslobodzovacieho zápasu na Slovensku, s jasným zameraním na perspektívy národno-demokratickej a socialistickej revolúcie v celom Československu.

Opierala sa pritom o vedecký rozbor objektívnych zákonitostí vývoja revolúcie. Správne pochopila dialektickú spätosť medzinárodných a vnútorných podmienok ako predpoklad vytýčenia reálnych ciest revolúcie, jej hraníc a možností v jej jednotlivých etapách.

Pri vytýčovaní politickej línie SNP a perspektív ďalšieho revolučného vývinu v Československu rozpracovala KSS tvorivo Leninovu tézu z čias februárovej revolúcie roku 1917, že ozajstný priebeh revolúcií bude v budúcnosti čoraz bohatší a rozmanitejší, ako predchádzajúca teoretická predstava.

Prítom si však uvedomovala, že napriek mnohým špecifikám revolúcia v Československu je a bude organickou súčasťou ľudovodemokratických revolúcií v iných krajinách strednej a východnej Európy. Nestrácala zo zreteľa skutočnosť, že prechod k socializmu v Československu bude odrazom reálneho pomeru síl medzi kapitalizmom a socializmom vo svete, ktorý sa podstatne zmenil vďaka rozhodujúcej úlohe, ktorú zohral Sovietsky zväz pri porážke hitlerovského Nemecka a jeho spojencov. Bude tiež zákonným dôsledkom vnútro politickej situácie v našej krajine a súčasne prejavom politickej prezieravosti revolučných síl na Slovensku i v Čechách.

Komunistická strana Slovenska pritom tvorivo uplatnila Leninovu tézu o dialektickej súvislosti boja o demokraciu a socializmus, podľa ktorej robotnícka strana musí v záujme perspektív socialistickej revolúcie bojovať za demokraciu a úplne ju presadzovať. Práve preto, že vývin revolučného hnutia v Československu sa uskutočňoval za výhodných medzinárodných a vnútorných podmienok, mohla sa KSČ a teda aj KSS orientovať na pokojný revolučný vývin. Na tomto konštatovaní nemeňte nič skutočnosť, že tomuto vývinu predchádzalo ozbrojené povstanie na Slovensku i v Čechách, ktoré si vyžiadalo mnoho životov a obetí.

Národnodemokratická revolúcia v Československu — ktorej orga-

nickou a významnou súčasťou bolo aj SNP — priniesla cenný prínos do marxisticko-leninskej teórie revolúcie.

Politika KSS v SNP je a bude príkladom, ako možno aj vo veľmi komplikovaných podmienkach v boji o jednotu národa uplatňovať triedny prístup v rozbere a riešení spoločenských problémov. A to aj vtedy, keď tieto majú zdanlivo iba všenárodnú, „nadtriednu“, ba dokonca „apolitickú“ podstatu, ako sa domnievali mnohí nekomunistickí účastníci SNP.

V Slovenskom národnom povstaní uplatňovala KSS sústavne marxisticko-leninské učenie o možnosti aktívneho ovplyvňovania vývinu spoločenskej situácie, mobilizovaním a sústavným uvedomovaním subjektívneho faktora. Preto venovala takú pozornosť nielen rozpracovaniu, ale aj vysvetľovaniu podstaty celonárodného a pritom dôsledne triedneho postoja svojej politiky.

Trvalou zásluhou SNP zostáva úsilie o dôslednú orientáciu na Sovietsky zväz, ktoré musí byť príkladom aj v súčasnej napätej medzinárodnej politickej situácii vo svete. Učí nás aj v súčasnosti ako dialekticky spájať ideu socialistického vlastenectva a socialistického internacionalizmu, ako ju naplňovať konkrétnymi činmi.

Idey SNP sú preto trvalou súčasťou spoločenského vedomia našich socialistických národov. Podstatou tejto skutočnosti je povedomie organickej spätosti spoločenského a historického vedomia, cit aktívneho vlastenectva a internacionalizmu v našich každodenných ekonomických, politických a teoreticko-ideologických úsiliach.

LITERATÚRA

1. XVI. zjazd KSČ. Dokumenty a materiály. Bratislava 1981.
2. SLOVÁK, orgán HSES, 17. 8. 1943.
3. GOTTWALD, K.: Spisy IX. Bratislava 1954.
4. Boľševická zástava. Roč. I., č. 2, 3.
5. Boľševická zástava. Roč. I., č. 4.
6. Hlas ľudu, orgán ÚV KSS, roč. 1940, č. 2.
7. HUSÁK, G.: Svedectvo o Slovenskom národnom povstaní. Bratislava 1974.
8. HUSÁK, G.: Z bojov o dnešok. Bratislava 1973.
9. Československé listy. Moskva 31. 12. 1943.
10. Mor ho! Výber z ilegálnych a povstaleckých časopisov. Martin 1974.
11. GOTTWALD, K.: Spisy XII. Bratislava 1955.
12. ŠVERMA, J.: Vybrané spisy. Praha 1955.
13. BENEŠ, E.: Paměti. Praha 1947.
14. Vyhlásenie ÚV KSČ, ÚV NF ČSSR a vlády ČSSR k 40. výročiu vyvrcholenia národnoslobodzovacieho boja československého ľudu a oslobodenia našej vlasti Sovietskou armádou. Pravda, Bratislava 21. 4. 1984.